PRACTICA JUDICIARĂ PRIVIND RECUPERAREA DAUNELOR DE MEDIU ÎN CADRUL CAUZELOR CONTRAVENȚIONALE

JUDICIAL PRACTICE ON THE RECOVERY OF ENVIRONMENTAL DAMAGES IN CONTRAVENTION CASES

CZU: 342.924:349.6 DOI: https://doi.org/10.59295/ssdoed2024.35

Ion CHIRTOACA[1],
Laurențiu SCOBICI[2]

ABSTRACT. *In the context of increasing concerns about environmental protection and the negative impact of human activities on the ecosystem, the recovery of environmental damage in the context of misdemeanour cases is a major issue. The issues of damage recovery are particularly relevant given the alarming increase in environmental incidents and deviant behaviour of society in the area of environmental violations. This study focuses on judicial practice in the recovery of environmental damage in the context of misdemeanour cases, highlighting not only the importance of this procedure, but also the need to standardise judicial practice in this area. At the same time, the recovery of environmental damage is not only a remedial measure but also a useful tool to discourage human behaviour that negatively affects the environment. Thus, this article aims to make a significant contribution to the understanding of judicial practice in the recovery of environmental damage on the side of misdemeanours, highlighting the importance and benefits of its standardisation.*

Keywords: *contravention, infringement, environment, damage, recovery.*

REZUMAT. *În contextul preocupărilor crescânde legate de protecția mediului și de impactul negativ al activităților umane asupra ecosistemului, recuperarea daunelor de mediu în cadrul cauzelor contravenționale reprezintă un subiect de majoră importanță. Aspectele ce țin de recuperarea prejudiciului sunt deosebit de relevante, având în vedere creșterea alarmantă a incidentelor ecologice și a comportamentelor deviante ale societății pe segmentul încălcării normelor de mediu. Prezenta cercetare se focusează pe analiza practicii judiciare în ceea ce privește recuperarea prejudiciilor cauzate mediului în contextul cauzelor contravenționale, evidențiind nu doar importanța acestei proceduri, ci și necesitatea uniformizării practicii judiciare în acest domeniu. Menționăm că, recuperarea daunelor de mediu nu reprezintă doar o măsură reparatorie, ci și un instrument oportun pentru a descuraja comportamentele umane care afectează negativ mediul. Astfel, acest articol își propune să aducă o contribuție la înțelegerea practicii judiciare în recuperarea daunelor de mediu pe latura faptelor contravenționale, subliniind importanța și beneficiile uniformizării acesteia.*

Cuvinte-cheie: *contravenție, încalcare, mediu, prejudiciu, recuperare.*

[1] Ion CHIRTOACA, doctorand, asistent universitar al Catedrei „Procedură penală, criminalistică și securitate informațională" a Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI, e-mail: chirtoaca87@mail.ru

[2] Laurențiu SCOBICI – student anul IV al Facultății Drept, Administrație, Ordine și Securitate Publică a „Academiei Ștefan cel Mare" a MAI al RM, e-mail: scobicilaur@gmail.com

Introducere. Într-o societate tot mai conștientă de impactul activităților umane asupra mediului, gestionarea prejudiciilor aduse acestuia prin fapte contravenționale devine o preocupare fundamentală. Primordial, conceptul de prejudiciu de mediu necesită o definire clară pentru a stabili limitele acțiunilor recuperatorii. Prejudiciul poate fi cuantificat nu doar în termeni financiari, ci și prin evaluarea impactului asupra ecosistemelor, biodiversității sau calității vieții umane. În consecință, jurisprudența recentă și legislația specifică aduc în prim-plan o abordare holistică în definirea și evaluarea prejudiciului de mediu.

O preocupare continuă în acest sens o reprezintă perfecționarea legislației de protecție a mediului. Remarcăm că, în ultimii ani s-au făcut o serie de modificări ale legislației naționale din domeniul mediului în sensul ajustării acesteia la standardele europene. În pofida acestor realizări, în prezent se atestă deficiențe în aplicarea eficientă a normelor de drept contravențional din domeniul protecției mediului, ceea ce impune elaborarea acestei cercetări. În prezentul studiu ne propunem să identificăm și să evaluăm acele impedimente și lacune în legislație, care odată înlăturate să contribuie la o mai mare eficiență în aplicarea normelor de drept din domeniul protecției mediului.

La caz, instituirea unei justiții de mediu corecte poate dirija comportamentul oamenilor în direcția respectării regulilor de conduită impuse de dreptul mediului, prin dezvoltarea și aplicarea corespunzătoare a unor forme de răspundere juridică severă. Actualmente, autoritățile competente sunt împuternicite să impună sancțiuni financiare proporționale cu daunele aduse, iar fondurile rezultate pot fi direcționate către proiecte de restaurare și conservare a mediului. Această măsură nu servește doar în calitate de descurajare pentru potențialele încălcări, ci și ca instrument de finanțare pentru programele de protecție a mediului.

Astfel, se pune în discuție necesitatea elaborării unor standarde naționale care să ofere un cadru coerent și echitabil pentru soluționarea cauzelor privind daunele aduse mediului, produse prin fapte contravenționale. Se impunea preciza faptul că, repararea prejudiciului cauzat mediului prin fapte contravenționale reprezintă un domeniu complex al dreptului, care implică aspecte financiare, ecologice și sociale. Procesul de recuperare trebuie să fie nu doar eficient, ci și echitabil, care să promoveze schimbări pozitive în comportamentul agenților economici și persoanelor fizice în mod individual. Prin urmare, eforturile continue de creare a unor bune practici la nivel național sunt imperios necesare pentru a asigura o protecție durabilă și eficientă a mediului în fața amenințărilor continue.

Metode aplicate. La elaborarea prezentei cercetări, autorii au utilizat metodicile specifice studiului abordat, și anume metodica studierii sistemică, metodica interpretării logice, metoda analizei logice.

Rezultate obținute și discuții. Dacă să ne referim la Convenţia Europeană a Drepturilor Omului (în continuare - CEDO) vedem că aceasta nu are un text propriu-zis care să garanteze dreptul la un mediu sănătos. Ţările membre nu au adoptat un

protocol adiţional care să prevadă şi dreptul la mediu, aşa cum s-a procedat în cazul altor drepturi fundamentale, precum dreptul la proprietate, la educaţie, la alegeri libere, la a nu fi judecat de două ori pentru aceeaşi faptă etc., deşi un proiect de protocol adiţional a fost pregătit de profesorul Steiger încă din anul 1973 [9].

Dreptul la un mediu sănătos a fost totuşi consacrat pe cale pretoriană prin interpretarea extensivă a domeniului de aplicare a unor drepturi expres prevăzute de Convenţie pentru că din 1979 Curtea statua: „Convenţia trebuie interpretată din perspectiva condiţiilor de azi”[1, par.41]. Pe de altă parte, CEDO nu are drept scop garantarea unor drepturi teoretice sau iluzorii, ci drepturi concrete şi efective [2, par.33].

Chiar dacă, dreptul la un mediu sănătos nu se regăsește expres în textul Convenției Europene a Drepturilor Omului, fiind o operă a Consiliului Europei, al cărui scop principal este garantarea supremației dreptului. CEDO implică și garantarea la un mediu sănătos, această recunoaștere fiind rezultatul unei evoluții jurisprudențiale care, fără a presupune crearea propriu – zisă a unor noi drepturi, a apelat la extinderea sferei de aplicare a drepturilor deja existente recurgând la efectul “protecției prin ricoșeu”.

În cauza Otgon c. Republicii Moldova, Curtea a remarcat că, conceptul de „viață privată” este un termen larg, nesusceptibil de o definiție exhaustivă. Aceasta cuprinde, *inter alia*, integritatea fizică și psihologică a persoanei. De asemenea, aceasta a stabilit că „în Convenție nu există în mod explicit dreptul la un mediu sănătos și liniștit, dar atunci când un individ este în mod direct și serios afectat de gălăgie sau alte poluări, poate apărea o problemă în baza articolului 8”. Mai mult, „articolul 8 se poate aplica în cauzele ecologice, dacă poluarea este cauzată în mod direct de către Stat sau dacă responsabilitatea Statului apare ca urmare a lipsei reglementării corespunzătoare a industriei private. Atunci când cauza este analizată cu privire la obligațiile pozitive ale Statului de a întreprinde măsuri rezonabile și corespunzătoare de a asigura drepturile reclamanților garantate de alineatul 1 articolul 8 sau în ce privește justificarea amestecului unei autorități publice în conformitate cu alineatul 2, principiile aplicabile sunt în mare parte similare”. Ținând cont de materialele cauzei, Curtea consideră că amestecul în exercitarea drepturilor reclamantei protejate de articolul 8 al Convenției a avut loc, din moment ce integritatea ei fizică a fost afectată de un mediu nesănătos. Observăm astfel că potrivit opiniei Curții Europene statul este cel căruia îi revine obligația pozitivă de a legifera prin acte normative aspectele ce țin de dreptul mediului, inclusiv procedura de acordare a compensațiilor în cazurile de poluare a mediului [3, par.15-17].

Astfel, respectarea legislației de mediu în Republica Moldova este asigurată de trei instituții de bază, care cooperează în domeniul asigurării respectării legislației, și anume: Ministerul Mediului, care elaborează și monitorizează politica de mediu; Agenția de Mediu, responsabilă de implementarea politicilor, emiterea actelor permisive și monitorizarea calității mediului; precum și Inspectoratul pentru Protecția Me-

diului, care efectuează controlul respectării legislației de mediu. În Republica Moldova se utilizează o varietate de răspunsuri la cazurile de nerespectare a legislației de mediu. Acestea includ avertizări verbale și scrise pentru cazuri de nerespectare specificate în legislație; sancțiuni contravenționale și plăți de mediu; revocarea licenței și încetarea activităților; precum și sancțiuni penale, inclusiv amenzi și pedeapsă cu închisoarea.

În continuare ne vom referi la răspunderea contravențională ca formă a răspunderii juridice în domeniul protecției mediului. Cunoaşterea şi aplicarea corectă a dispoziţiilor legale ce reglementează regimul contravenţiilor în Republica Moldova, de către toţi funcţionarii investiţi prin lege să constate şi să sancţioneze astfel de fapte, prezintă o importanţă deosebită în activitatea de prevenire şi combatere a contravențiilor.

Acest lucru rezidă, pe de o parte, din aceea că faptele contravenţionale au o pondere destul de însemnată în aria încălcării dispoziţiilor legale, iar pe de altă parte, că rezolvarea competentă şi legală a diversităţii aspectelor ce pot apărea în procesul de constatare şi sancţionare a acestor categorii de fapte ilicite, nu poate fi posibilă fără o cunoaştere în detaliu a principiilor şi regulilor generale stabilite în Codul contravențional al Republicii Moldova şi a celorlalte dispoziţii legale cuprinse în multitudinea de acte normative care stabilesc reglementări în diferite domenii de activitate.

În această ordine de idei, potrivit art.27 alin.(1) lit.g), h) al Legii nr.1515 din din 16-06-1993 privind protecţia mediului înconjurător, inspectorii de mediu au dreptul de a emite decizii în privința persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine, privind repararea prejudiciilor cauzate mediului ca rezultat al poluării lui și/sau folosirii neautorizate/nerațională a resurselor naturale și de a intenta acțiuni civile împotriva organelor de stat, întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor și persoanelor fizice care au cauzat prejudicii mediului ca rezultat al poluării lui și/sau folosirii neautorizate/neraționale a resurselor naturale [7, art. 27 alin.(1)]. În același timp, estimarea și recuperarea prejudiciilor aduse componentelor mediului înconjurător după principiul "poluatorul plătește" constituie una din atribuțiile de bază ale Inspectoratului pentru Protecția Mediului, potrivit pct.9 subpct.4) al HG nr.548/2018 cu privire la organizarea şi funcţionarea Inspectoratului pentru Protecţia Mediului [8, pct.(9)].

În anul 2003-2008, au fost aprobate un șir de instrucțiuni de către ministrul Mediului, cu privire la metodologia de evaluare a prejudiciilor în diferite segmente de mediu, cum ar fi:

- Instrucţiunii de evaluare a prejudiciului cauzat resurselor piscicolem aprobată prin ordinul Ministerului Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului nr. 206 din 07-10-2003, publicat la 20-08-2004 în Monitorul Oficial Nr. 150-155 art. 291;

- Instrucţiunea nr. 384 din 08-06-2004 privind evaluarea prejudiciului cauzat aerului atmosferic la gestionarea deşeurilor de producţie şi menajere, publicat la 22-10-2004 în Monitorul Oficial Nr. 189-192 art. 384;

- Instrucțiunea privind cuantumul plăţii pentru prejudiciul cauzat spaţiilor verzi ale localităţilor urbane şi rurale aprobată prin Ordinul Ministerului Ecologie și Resurselor Naturale nr.34 din 16-09-2008, publicat la 14-10-2008 în Monitorul Oficial Nr. 186 art. 544;

În detrimentul actualităților contemporane, constatăm cu regret că respectivele Instrucțiuni nu au fost modificate odată cu dezvoltarea societății, or acest aspect constituie una din cauzele diferențelor între prejudiciile real cauzate și cele recuperate. Această argumentare rezidă din realitatea că instrucțiunile pentru calcularea daunelor aduse mediului sunt depășite și nu mai corespund circumstanțelor actuale din țară. Respectiv la acest aspect, Republica Moldova necesită o revizuire a instrucțiunilor respective.

Ca importanţă, se evidenţiază problema răspunderii contravenţionale pentru daunele de mediu, mai ales că astăzi, tot mai frecvent, în doctrină se vorbeşte despre existenţa unei răspunderi specifice dreptului mediului, diferită de cea civilă. Într-adevăr, pentru victimele unei daune ecologice, faptul că persoana ce a cauzat dauna a fost supusă răspunderii penale sau contravenţionale va reprezenta o consolare morală, însă în cea mai mare parte victima va dori o reparare a daunei. Această reparare se dovedeşte a fi, de regulă, un scop principal, iar uneori şi exclusiv. Prin urmare, am putea să afirmăm că pentru situaţia în care s-a cauzat o daună ecologică, răspunderea penală şi contravenţională este subsidiară, iar cea patrimonială, care se exprimă prin obligaţia de reparare a daunei, este una principală [10, p. 8-9].

Calitatea de victimă în cazul contravenţiei de mediu, pornind de la prevederile articolului 37 al Constituţiei Republicii Moldova o are orice persoană [4, art. 37]. Astfel, Constituţia Republicii Moldova stabileşte că fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viaţă şi sănătate, precum şi la produse alimentare şi obiecte de uz casnic inofensive. Acest drept al omului nu este limitat de un anumit criteriu, cum ar fi apartenenţa la un stat sau altul, naţionalitate, sex, opinie politică sau religioasă, domiciliul persoanei sau alt criteriu. Prin urmare, orice persoană poate sesiza autoritatea competentă pentru a fi recunoscută drept parte vătămată în procesul contravenţional pentru daunele de mediu. Subsecvent, Codul contravențional prevede în conținutul art. 45 că persoana al cărei drept sau interes legitim a fost lezat prin contravenţie îl poate apăra prin acţiune civilă depusă conform legislaţiei procedurale civile. Această persoană are în special dreptul la repararea prejudiciului patrimonial şi a celui nepatrimonial cauzate prin contravenţie. Prezentul alineat se aplică în egală măsură şi în cazul în care, în sensul art. 30 alin.(11), se consideră că făptuitorul nu a fost supus răspunderii contravenţionale. Soluţionînd cauza contravenţională, autoritatea competentă este în drept, la cererea victimei, să dispună repararea prejudiciului cauzat prin contravenţie în cazul în care nu există divergenţe asupra întinderii lui. Subsidiar, art. 383 alin.(2) din Codul contravențional statuează că, victima, reprezentantul ei, martorul, specialistul, expertul, interpretul, traducătorul, apărătorul (avocatul) au dreptul la repararea

prejudiciului şi a cheltuielilor suportate în procesul contravenţional în ordinea procedurii civile, cu excepţia cazurilor cînd nu există divergenţe asupra întinderii acestora [6, art. 30, 45, 383 alin.(2)].

În acest sens dorim să evidențiem o lacună existentă care constă în faptul că spre deosebire de procedura penală, cea constravențională nu prevede posibilitatea recuperării prejudiciului cauzat prin fapta ilicită direct prin hotărârea instanței care examinează cauza contravențională, ci apare necesitatea sesizării instanțelor civile ca acestea să pună în executare această procedură de recuperare a prejudiciului. Cu alte cuvinte procedura de recuperare a daunelor de mediu se îngreunează nejustificat, or expunerea asupra acțiunii civile prin hotărâre de către instanța care examinează cauza contravențională ar constitui un mijloc mult mai eficient în realizarea scopului final. Prin urmare considerăm oportun de a fi introdus un mecansim asemănător celui deja prevăzut de legea procesual penală, analogic celui specificat în art. 287 din Codul de procedură penală, care stabilește că o dată cu sentinţa de condamnare, instanţa de judecată, apreciind dacă sînt dovedite temeiurile şi mărimea pagubei cerute de partea civilă, admite acţiunea civilă, în tot sau în parte, ori o respinge [5, art.287].

Potrivit unui studiu a autorului Igor Pșenicinîi, realizat în cadrul anuarului IPM 2020, acesta enunța că „conform rezultatelor activității desfășurate în conformitate cu prevederile CCo al RM, de către agenții constatatori ai Inspectoratului au fost gestionate în total 5353 de cauze contravenționale pe diferite acțiuni ilicite prevăzute de CCo al RM cu întocmirea după caz a actelor procesuale, ținând cont de particularitățile specifice a fiecărui caz în parte. Astfel, pe parcursul anului 2020, urmare a acțiunilor ilicite au fost cauzate prejudicii componentelor mediului înconjurător în cuantum de 22.066.443,00 lei, dintre care 1.424.065,00 lei au fost achitate benevol, iar în restul cazurilor, prejudiciile de proporții fac obiectul cercetărilor inițiate de organele de urmărire penală în baza denunțurilor IPM, iar în alte cazuri sunt înaintate pretenții în ordine extrajudiciară pentru repararea benevolă a prejudiciilor sau prin acțiuni civile înaintate în instanțele de judecată. În acest context, Inspectoratul înaintează acțiuni civile în instanțele de judecată în vederea recuperării daunelor cauzate mediului, astfel, pe parcursul anului 2020 au fost înaintate circa 27 acțiuni civile în valoare de 595.947,50 lei dintre care 5 acțiuni au fost admise în valoare de 118.814,75 lei, iar 20 se aflau în curs de examinare” [11, p.159-160].

În aceeași ordine de idei, dorim să reiterăm problematica atestată în acest sens. Conform datelor oferite de Biroul Național de Statistică pentru anul 2022 au fost înregistrate 7.537 de contravenții în domeniul mediului [12]. Printre altele atestăm că există o mare discrepanță în materia ce ține de recuperarea prejudiciului, în sensul că pe portalul național al instanțelor judecătorești se demonstrează numărul mic al acțiunilor civile în partea ce ține de repararea prejudiciului cauzat mediului prin fapte contravenționale.

Se atestă deci, că există o diferență mult prea mare, în parte ace ține de prejudiciile realmente cauzate și cele obținute pentru recuperarea mediului, iar acest

fapt se datorează inclusive datorită insuficiențelor de ordin legislativ menționate *supra.* Totodată, prezentul studiu se axează și pe studierea practicii judiciare din anii precedenți, pe care am dori să o evidențiem în cele ce urmează.

Relevanță pentru prezenta cercetare îl are următorul studiu cazuistic, pe dosarul nr. 2c-31/19: La data de 20 ianuarie 2017 a fost depistat faptul avarierii sistemului de canalizare pe terenul public, din intravilanului orașului Cimișlia, gestionată la momentul dat de către agentul economic S.C.”Făclia” S.R.L., în rezultat au avut loc deversări de ape uzate pe terenul public, formând un bazin acvatic de ape reziduale, poluând apele de suprafață și infectînd resursele funciare. În umra efetuării controlului ecologic s-a constatat o avariere a sistemului de canalizare unde apele reziduale neepurate se deversau în afara sistemului centralizat de canalizare. Conform procesului-verbal nr.068439 din 20 ianuarie 2017, întocmit de Inspectoratul de Stat pentru ecologie a Inspecției Ecologice Cimișlia, S.C.”Făclia” S.R.L a fost recunoscut vinovat de comiterea contravenției prevăzute de art.109 alin.(1) Cod contravențional și i s-a aplicat sancțiunea sub formă de amendă în mărime de 200 u.c., ceia ce constituie 4000 lei. Amenda a fost achitată de contravenient la data de 26 aprilie 2017, fapt confirmat prin ordinul de plată nr.395 din 26.04.2017.

Ulterior, la emiterea hotărârii motivate, instanța de judecată în ordine civilă a reținut că potrivit art.32 lit.e) al Legii nr.1515 – XIII din 16.06.1993 privind protecţia mediului înconjurător „agenții economici, indiferent de forma de proprietate sunt obligați să asigure supravegherea permanentă a construcţiilor şi instalaţiilor în cursul funcţionării lor, să ia măsuri pentru prevenirea avariilor şi poluării accidentale a mediului, iar în caz de producere a acestora să ia măsuri operative pentru înlăturarea cauzelor lor, să anunţe imediat autorităţile pentru mediu, să lichideze pe cont propriu toate consecinţele avariilor şi poluării accidentale, să repare prejudiciile aduse mediului, componenţilor lui, averii altor proprietăţi şi sănătăţii persoanelor afectate”. În același timp art. 1398 Cod civil (redacția de până la 2019) este statuat că, „cel care acţionează faţă de altul în mod ilicit, cu vinovăţie este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, şi prejudiciul moral cauzat prin acţiune sau omisiune”, iar art.91 al Legii nr.1515/1993 prevede, că ” persoanele fizice şi juridice sînt obligate a recupera daunele şi prejudiciile produse prin încălcarea prezentei legi în modul şi mărimile stabilite de legislaţia în vigoare”.

Prin urmare, instanța a emis hotărârea prin care s-a admis cererea de chemare în judecată depusă de Inspecției pentru Protecția Mediului versus S.C.”Făclia” S.R.L. cu privire la încasarea prejudiciului cauzat prin contravenție, cu încasarea de la S.C. ”Făclia” S.R.L. în beneficiul Inspecției pentru Protecția Mediului prejudiciul cauzat mediului în sumă de 21 325,84 (douăzeci și unu mii trei sute douăzeci și cinci lei 84 bani) MDL, precum și suma de 641,00 (șase sute patruzeci și unu lei 00 bani) MDL drept compensare a taxei de stat [13].

O altă hotărâre pertinentă studiului reflectă este (dosarul nr. 2c-36/18): La data de 22 noiembrie 2016 a fost depistat faptul că SRL „Evrascon Europe” extrăgea

ilegal substanţe minerale utile în r-nul Hînceşti. În urma controlului efectuat de către Inspecţia Ecologică Hînceşti s-a constatat existenţa în limitele localităţii a două excavații miniere de unde recent s-au extras substanţe minerale utile (argilă) în lipsa dreptului de folosinţă asupra sectorului de subsol în scopul extragerii substanţelor minerale utile, în lipsa actului de confirmare a perimetrului minier, a proiectului tehnic de lucru aprobat în modul stabilit de legislaţie şi a licenţei pentru genul respectiv de activitate. Pentru acţiunile ilegale, Inspecţia Ecologică Hînceşti a întocmit în privinţa pârâtului procesul-verbal cu privire la contravenţie nr. 059931 din 22 noiembrie 2016, pentru contravenţia prevăzută de art. 119 alin. (1) din Codul contravenţional. Dirigintele de şantier al SRL „Evrascon Europe", a recunoscut faptul extragerii neautorizate a subsolului din r-nul Hînceşti. Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al RM a invocat că la data de 30 ianuarie 2017, Agenţia pentru Geologie şi Resurse Minerale a emis hotărârea pe cauza contravenţională nr. 119, ca urmare a examinării procesului-verbal cu privire la contravenţie nr. 059931 din 22 noiembrie 2016, SRL „Evrascon Europe" fiind sancţionată pentru folosirea neautorizată a subsolului cu amendă în mărime de 300 unităţi convenţionale, ce constituie suma de 6000 de lei.

Instanța a apreciat că, potrivit raportului privind evaluarea prejudiciului cauzat mediului în rezultatul extragerii nelegitime a substanţelor minerale utile nr. 09-21-014 din 19 decembrie 2016, în rezultatul controlului geologic inopinat şi supraveghere minieră efectuat la data de 16 noiembrie 2016 în limitele r-lui Hînceşti, s-a constatat efectuarea lucrărilor de extracție ilicită a substanţelor minerale utile (argilă), volumul de substanţe minerale extrase constituind 6610 m3 . Urmare a calculelor efectuate în corespundere cu pct. 14 din Instrucțiunea nr. 385 din 08 august 2004 privind evaluarea prejudiciului cauzat mediului în rezultatul nerespectării legislaţiei privind subsolul, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 22 octombrie 2004, nr. 189-192, art. 385, s-a constatat că prejudiciul cauzat mediului în rezultatul extragerii ilicite de substanţe minerale utile constituie 585.544 de lei. În același timp, instanța a reținut în hotărârea sa că, în conformitate cu art. 80 alin. (1), (3) din Codul subsolului, tragerea persoanei vinovate de încălcarea legislaţiei cu privire la subsol la răspundere contravenţională sau penală nu o eliberează de obligaţia de a înlătura încălcările comise de ea şi de a compensa prejudiciul cauzat. Prejudiciul cauzat mediului ca urmare a activității beneficiarului subsolului urmează a fi compensat din contul acestuia.

Astfel, instanța a emis bazându-se pe normele juridice existente o hotărâre prin care a admis integral acţiunea civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova împotriva SRL „Evrascon Europe" cu privire la repararea prejudiciului cauzat mediului, cu încasarea de la SRL „Evrascon Europe" la contul Fondului Ecologic Național suma de 585.544 (cinci sute optzeci și cinci mii cinci sute patruzeci și patru) lei cu titlu de prejudiciu cauzat mediului [14].

Următoare speță de asemenea ce se referă la recuperarea prejudiciului cauzat mediului în ordine civilă este (dosarul nr. 222e43423012014): În speță, la 30.07.2011, inspectorul de stat pentru ecologie a întocmit actul de control nr. 039480 în prezența directorului ”BuseliM” SRL, potrivit căruia s-a constatat că pe teritoriul bazei de odihnă ”Dacia”, amplasată în parcul Nistrean, or. Vadul lui Vodă, pe o suprafață de 125m.p erau stocate deșeuri de producție și de altă natură (de construcție, roți de cauciuc, panouri vechi din lemn, materiale elastice, sticle,pietriș, nisip etc). Astfel, în privința ”BuseliM” SRL a fost încheiat proces-verbal cu privire la contravenție nr. 011408 din 30.07.2011 pe faptul încălcării regulilor de gestionare a deșeurilor în spațiile verzi. Potrivit deciziei agentului constatator SRL ”BuseliM” a fost recunoscută vinovată în contravenția nominalizată sub formă de amendă în mărime de 200 unități convenționale (4000 lei), aceasta fiind achitată benevol de către administrator în termen de 72 ore în mărime de 100 unități convenționale (2000 lei).

Instanța s-a expus asupra cuantumului prejudiciului ce urmează a fi încasat motivând prin prisma pct. 4 al Instrucţiunii privind cuantumul plăţii pentru prejudiciul cauzat spaţiilor verzi ale localităţilor urbane şi rurale din 14.06.2008, care indică formula exactă de calcul a prejudiciului adus mediului în cazul decopertării şi distrugerii litierei, păturii vii și a stratului de sol fertil pentru a le folosi în alte scopuri decît cele silvice, poluării spaţiilor verzi cu deşeuri menajere, de producţie şi de altă natură, cu ape reziduale şi chimicale. Instanța de judecată a mai specificat că persoanele fizice şi juridice răspund pentru daunele pricinuite sănătăţii şi avutului unei persoane ca urmare a unor contravenţii ecologice. Totodată, instanța a invocat că potrivit Hotărîrii Plenului CSJ nr. 18 din 10.07.1997 cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației în domeniul protecției mediului înconjurător, paguba materiale pricinuite în încălcarea legislației privind mediul înconjurător se repară indiferent de răspunderea administrativă sau penală. Ținînd cont de faptul că intervenţia statului în domeniul protecţiei mediului este determinată şi de necesitatea atingerii sarcinilor şi realizării abordărilor stipulate în Obiectivele de Dezvoltare a Mileniului, care indică că unul din obiectivele de dezvoltare a mileniului este asigurarea durabilității mediului. Prin dispozitivul hotărârii, instanța a admis acţiunea civilă înaintată cu încasarea de la Societatea cu răspundere limitată „BuseliM”, în beneficiul Inspectoratului Ecologic de Stat prejudiciul material cauzat mediului înconjurător în sumă de 90.000 (nouăzeci mii) lei [15].

Concluzii. Sancțiunile în cazurile contravențiilor din domeniul protecției mediului, sunt, preponderent, amenzile, al căror minim și maxim sunt stabilite de legea contravențională, în funcție de gravitatea impactului negativ al faptei și de împrejurarea dacă contravenientul este persoană fizică ori juridică. Însă nu de fiecare dată, cuantumul acestor amenzi este echitabil prejudiciului adus mediului. Or, pe moment prejudiciul adus mediului înconjurător prin faptele ilicite ale persoanelor fizice și/sau juridice nu poate fi evaluat corespunzător, în sistuația în care prejudiciul adus se poa-

te materializa într-un anumit timp. Este știut că orice victimă are dreptul la repararea integrală a prejudiciului suferit.

O reparație efectivă însă impune o reparare atât în natură cât și o reparare pecuniară. Firește, în cazul prejudiciului adus mediului, ideală ar fi repararea în natură. Datorită distrugerii fizice însă, readucerea în starea anterioară nu este întotdeauna posibilă și deci dauna va fi ireversibilă. În acest caz, singurul mod de reparare, ramâne, reparația prin echivalent (ex. constituirea unui fond de reconstrucție ecologică).

În absența unei reglementari de această natură, aprecierea aparține instanțelor judecătorești. Reparația în natură este, de multe ori, complexă iar reglementările actuale nu stabilesc modalitățile de refacere a mediului, din care cauză, din păcate, instanțele judecătorești, preferă să aplice doar sancțiunea pentru faptele ilicite prin care sa prejudiciat mediu și nu poate impune repararea în natură a prejudiciului din considerente că, fie acesta nu este clar determinat sub aspectul evaluării, sau nu este solicitat.

Totuși, credem că problema reparației mediului înconjurător trebuie să fie reglementată de o lege specială privind plățile pentru poluarea mediului în urma faptelor ilicite. Sancțiunile aplicate pentru nerespectarea legislației de mediu nu reflectă în totalitate daunele aduse mediului și de aceea nu sunt suficiente. Drept consecință, în Republica Moldova sa recurs la modificarea cadrului juridic care stabilește sancțiunile pentru nerespectare a legislației de mediu, nu și modul de reparare a prejudiciului adus mediului înconjurător. Astfel, pe final de studiu, venim cu o serie de recomandări proprii, și anume:

- Crearea unui cadru legislativ şi administrativ-instituţional care să conducă la prevenirea eficace a prejudiciilor aduse mediului şi sănătăţii omului;
- Dezvoltarea măsurilor de răspundere juridică, pentru încălcarea legislaţiei de mediu care să reprezinte o pârghie eficientă în soluţionarea problemei de mediu şi să se aplice de rând cu celelalte pârghii de ordin juridic, economic, social;
- Revizuirea și actualizarea instrucțiunilor care reglementează modalitatea de evaluare și calculare a daunelor aduse mediului în corespundere cu circumstanțele caracteristice Republicii Moldova;
- Revizuirea sancțiunilor pentru daunele aduse mediului, astfel în cât reparearea prejudiciilor aduse mediului înconjurător să fie raportată la compensarea prejudiciilor aduse mediului.

Referințe bibliografice:

1. Cauza Marckx c. Belgiei, cererea nr. 6833/74 din 13 iunie 1979 par. 41, disponibil https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-57534%22]} vizitat la 12 ianuarie 2024;
2. Cauza Artico c. Italiei cererea nr. 6694/74 din 08 martie 1979, par. 33, disponibil file:///D:/Users/Office/Downloads/ARTICO%20c.%20ITALIE.pdf vizitat la data de 10 ianaurie 2024;

3. Cauza Otgon c. Republicii Moldova, (Cererea nr. 22743/07) din 25 octombrie 2016, par.15-17;
4. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29-07-1994, publicată la 29-03-2016 în Monitorul Oficial Nr. 78 art. 140
5. Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.248-251.
6. Codul contravențional al Republicii Moldova: Nr.218-XVI din 24 octombrie 2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 78-84 art. 100
7. Lege Nr. 1515 din 16-06-1993 privind protecţia mediului înconjurător, nr. 1515-XI. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 10 art. 283.
8. Hotărârea Guvernului Nr. 548 din 13-06-2018 cu privire la organizarea şi funcționarea Inspectoratului pentru Protecţia Mediului. În: Monitorul Oficial Nr. 210-223 art. 602.
9. H. Steiger, Le droit à un environnement humain, Erich Schmidt Verlag, 1973
10. CREŢU Andrian. Teză de doctor: *Procedura contravențională în cazurile de comitere a contravențiilor ecologice.* Chișinău, 2017.
11. Anuarul IPM - 2019 „Protecția mediului în Republica Moldova". Editura Pontos, Chișinău,2020. Disponibil la https://www.ipm.gov.md/upfiles/menu_files/IPM_ANUAR_2020.pdf (accesat la 15.12.2023)
12. Raportul Biroului Național de statistică pentru anul 2022. Disponibil la: https://statistica.gov.md/index.php/ro/contraventii-constatate-in-anul-20229478_60403.html (accesat la 15.12.2023)
13. Sentința judecătoriei Cimișlia, nr. 2c-31/19. Disponibilă: https://jcm.instante.justice.md/pigd_integration/pdf/320fcf4f-f346-4ff4-b392 a9fbb39c1f88 (accesat la 15.12.2023)
14. Sentința judecătoriei Hâncești, sediul central, nr. 2c-36/18. Disponibilă: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3a698be9-912f-e911-80d6-0050568b7027 (accesat la 15.12.2023)
15. Sentința judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, nr. 222e43423012014. Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/e04f9dcd-37f9-e311-8956-005056a5fb1a (accesat la 15.12.2023)